

WŁADYSŁAW LUTYŃSKI
Warszawa

Aspekty prawne wyłączności nadzoru nad żywnością sprawowanego przez organy weterynarii

Przy sprawowaniu nadzoru nad zdrowotną jakością środków żywności pochodzenia zwierzęcego przez organy weterynarii, wyłonił się w jednym z rejonów problem, w jakim zakresie nadzór ten może być „uzupełniany” przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W rejonie tym, w którym nigdy nie było zatrucé pokarmowych wywołanych przez produkty mięsne i w którym nie zgłaszano żadnych zastrzeżeń do pracy rejonowego weterynaryjnego inspektoratu sanitarnego, wysunięto w środowiskach pozaweterynaryjnych poglądy, że niezależnie od nadzoru sprawowanego przez organy weterynarii nad miejscową masarnią Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”, obowiązujące przepisy prawne upoważniają aparat sanitarno-epidemiologiczny do wykonywania równoległego nadzoru nad tą masarnią.

W związku z tym wydaje się celowe dokonać przeanalizowania tego problemu od strony prawnej. Dokonując tej analizy pominięto, związane co prawda z tytułem opracowania, ale nie budzące wątpliwości takie zadania, będące niewątpliwie domeną służby zdrowia, jak sprawy badania stanu zdrowia ludzi zatrudnionych przy produkcji środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego, ochrona zdrowia pracowników, niektóre elementy nadzoru zapobiegawczego związane z budową zakładów produkujących środki żywności, badanie wody itp.

Sprawowanie nadzoru sanitarnego jest niewątpliwie realizowaniem działań władczych z zakresu administracji państwowej. Podstawą prawną do sprawowania tego nadzoru stanowią odpowiednie przepisy ustawy z dnia 25.XI.1970 r. o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia (Dz. U. nr 29, poz. 245 i z 1971 r. nr 12, poz. 115) zamieszczone w rozdziale 2 „Nadzór”. Pomijając problem nadzoru zwierzchniego sprawowanego przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej w określonych przypadkach w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa, to nadzór bezpośredni nad zdrowotną jakością środków spożywczych oraz nad przestrzeganiem warunków sanitarnych w produkcji i obrocie tymi środkami, zgodnie z art. 22 ust. 2 i 3 oraz art. 23 tej ustawy, sprawują:

1) organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej z zastrzeżeniem jednak wyjątków podanych dalej w pkt. 2,

2) organy administracji państwowej nadzorowane przez Ministra Rolnictwa — z art. 23 i aktów normatywnych wykonawczych wynika, że chodzi tu o organy weterynaryjne, a w szczególności organy Weterynaryjnej Inspekcji Sanitarnej — sprawujące nadzór nad żywnością pochodzenia zwierzęcego, głównie nad jej produkcją, w zakresie uszczegółowionym w u-

stawie żywnościowej, a bardziej wyczerpująco w akcie wykonawczym do tej ustawy: rozporządzeniu Ministrów Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Rolnictwa z dnia 12.IX.1972 r. w sprawie wykonywania niektórych przepisów ustawy o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia (Dz. U. nr 40, poz. 261). M. in. w § 2 pkt. 3 tego rozporządzenia zostało określone, że organy weterynarii sprawują nadzór nad produkcją środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego w zakładach przetwarzających mięso i produkujących wędliny i wyroby wędliniarskie.

Tryb działania wszystkich organów administracyjnych w kraju regulują przepisy kodeksu postępowania administracyjnego (Dz. U. z 1960 r. nr 30, poz. 168 wraz z późniejszymi zmianami). Zgodnie z art. 15 i 16 tego kodeksu organy administracji państwowej zobowiązane są z urzędu przestrzegać swej właściwości rzeczowej, którą ustala się według przepisów o zakresie ich działania. Szczegółowe zakresy działania w odniesieniu do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, jak i weterynaryjnych inspektoratów sanitarnych, ściśle wynikają z przepisów o podziale zadań w sferze nadzoru sanitarnego między te dwie grupy jednostek organizacyjnych określonych w wyżej wymienionej ustawie. Stąd też pełnienie nadzoru nad środkami żywności pochodzenia zwierzęcego w zakresie wyłączonym z kompetencji (właściwości rzeczowej) Państwowej Inspekcji Sanitarnej sprawuje wyłącznie służba weterynaryjna i decyzje administracyjne, które w tym zakresie zostałyby wydane przez organy tej Inspekcji, naruszałyby wprost przepis art. 15 k.p.a., a ponadto podlegałyby uchyleniu w trybie art. 137 § 1 pkt. 1 tego kodeksu: „Podlega uchyleniu jako nieważna decyzja, która:

1) została wydana przez organ administracji państwowej niewłaściwy ze względu na przedmiot decyzji...”

Fakt, że nadzór zwierzchni nad przestrzeganiem ustawy sprawuje Minister Zdrowia i Opieki Społecznej, że w naszym ustroju zdrowie obywateli jest sprawą szczególnej wagi i że w etapach poprodukcyjnych (obróć, żywienie zbiorowe) bezpośredni nadzór nad środkami żywności pochodzenia zwierzęcego sprawują z reguły (z pewnymi wyjątkami co do obrotu) organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej — spowodował, iż w art. 22 ust. 4 i 5 ustawy żywnościowej zostało ustalone, co następuje:

— organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w wypadkach uzasadnionych względami ochrony zdrowia ludzkiego w celu uzyskania potrzebnych danych mogą przeprowadzać kontrolę także w zakładach nadzorowanych przez służbę weterynaryjną,

— organy weterynarii są zobligowane do uwzględniania wniosków organów sanitarnych wynikających z takiej kontroli i niezwłocznego wydawania decyzji mających na celu usunięcie uchybień. Warto zwrócić uwagę, że nawet w takich „awaryjnych” sytuacjach jedynymi organami uprawnionymi do wydawania niezbędnych decyzji administracyjnych w tym zakresie są organy weterynarii sprawujące nadzór, a tylko treść tych decyzji powinna być zgodna z sugestiami organów sanitarnych.

Ten szczególnie element konstrukcji nadzoru realizowanego przez organy weterynarii w sposób bardziej szczegółowy regulują:

— przepisy § 4 i 5 wspomnianego wyżej rozporządzenia Ministrów Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Rolnictwa, które m. in. zobowiązują organy weterynarii do udzielania pomocy organowi sanitarnemu przy przeprowadzaniu kontroli, informowania o wydanych decyzjach i o zachorowaniach ludzi po spożyciu środków spożywczych wyprodukowanych w nadzorowanych przez nie zakładach oraz

— wytyczne Ministra Rolnictwa i Głównego Inspektora Sanitarnego dotyczące zasad współdziałania organów weterynarii z organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej z dnia 26. I.1973 r.; z wytycznych tych m. in. wynika, w których wypadkach uzasadnionych względami ochrony zdrowia ludzi konieczne jest przeprowadzenie kontroli przez organy sanitarne w zakładach nadzorowanych przez organy weterynarii. Stosownie bowiem do § 2 wytycznych organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej są zobowiązane do wszczęcia dochodzenia epidemiologicznego, zmierzającego do wykrycia przyczyn zachorowań, które wystąpiły po spożyciu środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego, a następnie do przeprowadzenia kontroli zakładu produkcyjnego, pobrania prób środków żywności i materiału od personelu itp. Z wytycznych więc, które w tym zakresie, jak się wydaje, zawierają m. in. wykładnię prze-

pisów zawartych w art. 22 ust. 4 i 5 ustawy żywnościowej, wyraźnie wynika, że do przeprowadzenia w trybie tych przepisów kontroli przez organy sanitarne wymagane jest zaistnienie konkretnych, uzasadniających tę kontrolę okoliczności, którymi w zasadzie są zachorowania ludzi po spożyciu środków spożywczych wyprodukowanych w zakładach nadzorowanych przez organy weterynarii. Wymienione akty prawne określają też inne formy współpracy między służbą sanitarno-epidemiologiczną i weterynaryjną, ale nie wydaje się, aby wiązały się one bezpośrednio z interesującymi nas w tym przypadku przepisami art. 22 ust. 4 i 5 ustawy żywnościowej. Co najwyżej można by wyrazić pogląd, że gdyby nawet stanął na stanowisku niewyczerpania w wytycznych z 1973 r. wszystkich okoliczności uzasadniających (a więc stanowiących uprawnienie) do przeprowadzania kontroli w zakładach nadzorowanych przez organy weterynarii, to w każdym wypadku niezbędną przesłanką do jej przeprowadzenia muszą być zawsze konkretne okoliczności uzasadniające takie postępowanie względami ochrony zdrowia ludzi, które, na przykład w sytuacji podanej na wstępie niniejszego opracowania, nie istniały. Ponadto kontrola ta musi być podyktowana potrzebą uzyskania niezbędnych danych epidemiologicznych i jej ewentualnym plonem powinny być sugestie dla organów weterynarii co do wydania przez nie odpowiednich decyzji. Jest też rzeczą jasną, że takie kontrole (ale nie ewentualne wspólne spotkania robocze na terenie zakładu produkcyjnego w ramach współpracy) mogłyby mieć miejsce z reguły tylko w wyjątkowych wypadkach, gdyż w przeciwnym razie przybierałyby one postać dublowania nadzoru, co byłoby sprzeczne z elementarnymi zasadami prawidłowej pracy organów administracji.

Adres autora: doc. dr Władysław Lutyński, ul. Żeromskiego 25/12, 01-482 Warszawa.

SUBBARATNAM S., MILLER N. G.: Badania porównawcze nad wpływem tiabendazolu i fungizonu na *Histoplasma capsulatum* w makrofagach. (Comparative study of the effect of thiabendazole and fungizone on *Histoplasma capsulatum* in macrophages). *Sabouraudia* 17, 331—338, 1979 (3).

Wpływ fungizonu (amfoterycyny B) i tiabendazolu na sfagocytowane przez makrofagi świniki morskiej komórki *Histoplasma capsulatum* określono metodą barwienia oraz metodą płytkową, która umożliwia określenie żywotności komórek sfagocytowanych *H. capsulatum*. Fungizon w stężeniu 0,05 µg/ml niszczył 99,9% komórek *H. capsulatum* w makrofagach. W związku z faktem, że część sfagocytowanych zabitych komórek grzyba może przyjmować barwnik zachodzi konieczność dokładnego odczytywania wyników w teście barwnym. Wyniki uzyskane obydwoma metodami pokrywały się w pełni przy stężeniu tiabendazolu 50 µg/ml.

G.

GREEN J. R., BALMER G. S.: Zakażenie myszek *Cryptococcus neoformans* przez przewód pokarmowy. (Gastro-intestinal inoculation of *Cryptococcus neoformans* in mice). *Sabouraudia* 17, 233—240, 1979 (3).

Dwadzieścia cztery procenty myszek zakażonych sondą dożołądkową 0,1 ml zawiesiny *Cryptococcus neoformans* (5×10^6 komórek/ml) wydalają przez kilka tygodni żywe komórki kryptokokka, przy czym u 2% myszek wydalanie komórek kryptokokka utrzymywało się przez okres 6—12 miesięcy. U zakażonych myszek nie występowały kliniczne objawy choroby. Badanie sekcyjne wykazało że u siewców *C. neoformans* kolonizował jelito grube. Około 3% myszek padło między 9 i 19 tygodniem po zakażeniu na uogólnioną kryptokokozę. Zarówno podawanie przed jak i po zakażeniu kortyzonu w iniekcjach domięśniowych w dawce 25 mg/kg nie zwiększało podatności myszek na zakażenie. Uzyskane wyniki wskazują, że myszy i inne gryzonie mogą być nośicielami i siewcami *C. neoformans*.

G.